

Szczepan Czarnecki

Republika Czeska: akcja szczepień z przeszkodami

Rozpoczęta z końcem grudnia 2020 r. akcja szczepień przeciwko COVID-19 w Republice Czeskiej przebiega wolniej niż założono w przygotowanej przez rząd strategii. Do 27 stycznia 2020 r. w państwie zaszczepiono ok. 222 tys. osób, co stanowi 1,75% populacji państwa. Przeszkodę w realizacji planów stanowią zarówno niewydolny system rejestracji, jak i brak sprawnej koordynacji procesu dystrybucji preparatów do poszczególnych regionów państwa. Niski wskaźnik przeprowadzonych szczepień stał się argumentem partii opozycyjnych w krytyce rządu Andreja Babiša (ANO). Opozycja krytykuje zbyt późne przygotowanie strategii oraz brak efektywnego zarządzania kryzysowego. Pomimo opóźnień wśród obywateli Czech wzrasta aprobatą dla przyjęcia szczepionki.

Strategia szczepień. Trwająca od 27 grudnia 2020 r. ogólnopństwowa akcja szczepień w Czechach nie osiąga celów założonych w przygotowanej przez rząd strategii wakcynacji. Według danych Ministerstwa Zdrowia Republiki Czeskiej pomiędzy 27 grudnia 2020 r. a 13 stycznia 2021 r. pierwszą dawkę szczepionki przyjęło 71 tys. osób. Pomimo usprawnień i – w efekcie – przyśpieszenia wykonywanych szczepień do 10-13 tys. dziennie, realizacja narodowego programu wakcynacji przebiega wolniej niż zakładano. Do 27 stycznia 2020 r. pierwszą dawkę szczepionki przyjęło w Czechach 222 tys. osób (1,75 proc. populacji), przy czym drugą dawkę dostało jedynie 17 622 osób. Pierwotne plany na styczeń 2021 r. zakładały zaszczepienie 178 937 osób już dwoma dawkami preparatu. Przeprowadzona dotychczas liczba szczepień plasuje Czechy poniżej europejskiej średniej i umiejscawia je na 15. miejscu w Unii Europejskiej.

Trudności w realizacji planów są wynikiem m.in. problemów w dystrybucji preparatów pomiędzy poszczególnymi regionami. Pomimo możliwości kadrowych, jak i wzrostu liczby chętnych na szczepienie, w części regionów (Karlovy Vary, Pardubice, Ústí nad Labem) wystąpiły komplikacje z dostępnością szczepionki). Według regionalnych koordynatorów ds. szczepień rejony o mniejszej gęstości zaludnienia otrzymały mniejszą liczbę dawek szczepionki, przy czym wykorzystanie dostępnych preparatów w skali państwa wynosiło około 60%. Problemem w realizacji programu szczepień pozostaje również niewydolny centralny system rezerwacyjny. Brak jest informacji o dostępności szczepionek w ośrodkach szczepień, a wieloetapowy proces rejestracji wymagający weryfikacji poprzez SMS, PIN i system Captcha znacząco wydłuża proces, stanowiąc dodatkowe utrudnienie dla osób starszych oraz z niepełnosprawnościami. Ze względu na duże zainteresowanie użytkowników system ulega licznym przeciążeniom, przez co staje się niedostępny dla użytkowników.

Przykład z Izraela. W celu usprawnienia procesu szczepień 12 stycznia 2021 r. były minister zdrowia Republiki Czeskiej Roman Prymula i szef Czeskiego Towarzystwa Wakcynologicznego (Česká vakcinologická společnost) prof. Roman Chlíbek przeprowadzili z ekspertami z Izraela rozmowy poświęcone problemowi szczepień. Do 10 stycznia 2021 r. w Izraelu, gdzie akcję rozpoczęto 19 grudnia 2020 r., zaszczepiono ok. 1,8 miliona obywateli, co stanowi jedną piątą populacji państwa. Równocześnie, do 10 stycznia 2021 r. w Czechach udało się zaszczepić około 40 tys. osób, a w analogicznym okresie (tj. w pierwszych trzech tygodniach od rozpoczęcia wakcynacji) ok. 180 tys. Profesor Roman Chlíbek, wskazał, że sukcesem modelu szczepień w Izraelu są zarówno pozyskane wcześniej zasoby, jak i jego prostota. Przykładem dla Republiki Czeskiej w usprawnianiu procesu szczepień miałyby być m.in. realizowana w Izraelu strategia komunikacyjna – zarówno dla pacjentów, jak i lekarzy, w tym wykorzystanie call center i mediów społecznościowych – a także przyjęty przez Izrael model dystrybucji preparatów. Przykładem dla Czech miałyby być również efektywna elektronizacja i udział towarzystw ubezpieczeń zdrowotnych w procesie szczepień. Według Chlíbka instytucje ubezpieczeniowe mają doświadczenie w kontaktowaniu się z pacjentami oraz dysponują najdokładniejszymi danymi o stanie zdrowia swoich pacjentów, przez co ich udział w procesie wakcynacji może znacząco wpłynąć na jego usprawnienie. O potrzebie współpracy z Izraelem mówił także prezydent Czech Miloš Zeman. Zwrócił się do prezydenta Izraela Re'uvena Riwlina o pomoc

i przekazanie know-how w realizacji kampanii szczepionkowej. 15 stycznia 2020 r. z premierem Izraela Binjaminem Netanjahu rozmawiał także premier Andrej Babiš (ANO) – wskazał, że Republika Czeska może się wiele nauczyć od Izraela.

Krytyka rządu. Zdaniem przedstawicieli partii opozycyjnych za opóźnienia w procesie szczepień w Czechach odpowiada rząd oraz sam premier Andrej Babiš. Poseł Ondřej Profant z Czeskiej Partii Piratów powiedział, że system rezerwacyjny został przygotowywany zbyt późno, co uniemożliwiło jego odpowiednie wdrożenie i ewentualne zlikwidowanie błędów. Zdaniem Tomia Okamury z populistycznej, prawicowej partii SPD niewydolność obecnego procesu wynika z jego centralizacji. W miejsce centralnego systemu w procesie szczepień polityk proponuje wykorzystanie sieci gabinetów lekarzy pierwszego kontaktu. Petr Fiala z konserwatywnej partii ODS winą za niewydolny system obarcza bezpośrednio premiera Babiša i nieudolność jego zarządzania w dobie kryzysu. Problemem dla opozycji pozostaje również brak dostępu do wiadomości dotyczących procesu szczepień. Olga Richterová (Czeska Partia Piratów) podkreślała brak transparentności i ograniczony wgląd w szczegółowe informacje dot. przebiegu szczepień, co dotyczy również członków parlamentarnej komisji zdrowia. Według danych przedstawionych przez projekt České zámky v EU (tworzony przez ekspertów z organizacji STEM, EUROPEUM, AMO i Evropa v datech) Republika Czeska i Słowacja upubliczniają najmniej informacji dotyczących procesu szczepień, przedstawiając jedynie dane dotyczące ogólnej liczby osób zaszczepionych. Analizy dotyczące danych o przebiegu programu wakcynacji w 12 państwach UE przeprowadzono pomiędzy 18 a 20 stycznia 2021 r.¹

Wzrost zainteresowania szczepieniami. Pomimo opóźnień w procesie szczepień wśród obywateli Czech następuje znaczny wzrost aprobaty dla przyjęcia preparatu. Według badania National Pandemic Alarm przeprowadzonego w 5 państwach UE pomiędzy 15 a 18 stycznia 2021 r. 46% obywateli Czech, chce zostać zaszczepionych przeciwko COVID-19. Gotowość Czechów do szczepień w styczniu 2021 r. wzrosła o 6% (40% w grudniu). Spośród osób zainteresowanych przyjęciem szczepionki 56% jako najlepszą formę wakcynacji wskazało szczepienie u lekarza pierwszego kontaktu i w najbliższej okolicy.

Dostępne preparaty. Obecnie w Republice Czeskiej dostępne są szczepionki firm Pfizer/BioNTech i Moderna. Pierwsze preparaty Pfizer/BioNTech dotarły do Czech 26 grudnia 2020 r. (9 750 dawek), w styczniu 2021 r. Republika Czeska miała otrzymać kolejnych 277 tys. dawek preparatu. Od 12 stycznia 2021 r. w kraju dostępne są również preparaty firmy Moderna. Według rządowego dokumentu w styczniu tego roku amerykański producent powinien dostarczyć łącznie 80 tys. fiolek. To druga szczepionka dopuszczona do obrotu przez Europejską Agencję Leków (EMA) w Unii Europejskiej. W kolejnych miesiącach 2021 r. w Czechach mają się pojawić preparaty AstraZeneca (pierwsze dostawy są planowane na luty 2021), CureVac i Johnson&Johnson (Jensen; dostawy od kwietnia 2021 r.). Ze względu na kontynuację badań obecność preparatów Sanofi i Novavax na czeskim rynku jest niemożliwa do określenia. Dopuszczenie do obrotu rosyjskiej szczepionki Sputnik V jest uzależnione od decyzji EMA. Sekretarz stanu ds. polityki europejskiej Milena Hrdinková wskazała, że Republika Czeska może zakupić jedynie szczepionki zatwierdzone przez EMA, stąd w najbliższym czasie nie przewiduje się włączenia Sputnika V do użytku na terenie Czech.

Wnioski. Realizowana od końca 2020 r. w Republice Czeskiej kampania szczepień przedstawia liczne opóźnienia względem pierwotnych założeń. Główne utrudnienie w realizacji szczepień stanowią zarówno powstałe ograniczenia związane z systemem rezerwacyjnym, jak i problemy logistyczne. Dodatkowe limity dystrybucyjne ogłoszone przez producenta Pfizer/BioNTech, jakie nastąpią w ciągu najbliższych trzech tygodni, będą kolejnym czynnikiem opóźniającym akcję wakcynacji. Nieefektywny proces realizacji szczepień w Czechach jest znaczącym argumentem w debacie politycznej tego państwa. Krytyka rządu i premiera ze strony partii opozycyjnych niewątpliwie będzie stanowiła znaczącą część realizowanej przez opozycję kampanii wyborczej. Rosnąca aprobatą dla szczepień wśród obywateli może zatem negatywnie wpłynąć na pozycję partii rządzącej w nadchodzących wyborach parlamentarnych, zaplanowanych na październik 2021 r.

¹ <https://www.ceskezajmy.eu/wp-content/uploads/2021/01/Rozsah-zverejnenych-informaci-na-oficialnich-webech-Sheet3-3.pdf>.